

PROGRAM DZIAŁANIA

MUZEUM ŚLĄSKA CIESZYŃSKIEGO W CIESZYNIE

Misja Muzeum

Muzeum Śląska Cieszyńskiego w Cieszynie jest powiatową instytucją kultury, organizatorem Muzeum jest Powiat Cieszyński. Siedzibą Muzeum jest dawny pałac Larischów w Cieszynie. Oddziałami Muzeum są: Muzeum im. Gustawa Morcinka w Skoczowie, Muzeum Zofii Kossak-Szatkowskiej w Górkach Wielkich oraz Muzeum Beskidzkie im. Andrzeja Podżorskiego w Wiśle wraz z Enklawą Budownictwa Drewnianego. Zgodnie z zapisami ustawy o muzeach oraz Statutem Muzeum jego głównym celem jest gromadzenie, opracowywanie i ochrona dóbr kultury, stanowiących dziedzictwo Śląska Cieszyńskiego o charakterze materialnym i niematerialnym, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej i światowej oraz kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej. Cele te Muzeum realizuje głównie poprzez gromadzenie i opracowywanie muzealiów i materiałów dokumentacyjnych oraz działalność wystawienniczą, naukową, edukacyjną, popularyzatorską i wydawniczą.

Wizja funkcjonowania Muzeum

Muzeum posiada ugruntowaną pozycję w regionie i cieszy się dobrą opinią, dlatego też jego działalność nie wymaga radykalnych czy rewolucyjnych zmian, ale kontynuacji dobrych praktyk przy zwiększeniu dostępności i rozpoznawalności oraz sukcesywnym poszerzaniu pola działalności w oparciu o to, co jest największym atutem Muzeum – w oparciu o jego zbiory. Niezwykle bogata i wciąż, jakkolwiek w ograniczonym stopniu, powiększana kolekcja muzealna, zbudowana na fundamentach najstarszego publicznego muzeum w granicach dzisiejszej Polski, wyróżnia się pośród muzeów o podobnej randze i niewątpliwie posiada wielki potencjał. Wbrew trendom multimedializacyjnym ekspozycja stała cieszyńskiego Muzeum oraz jego oddziałów prezentuje całkowicie tradycyjny model ekspozycji muzealnej, gdzie wartością nadrzędną jest bezpośredni kontakt zwiedzającego z eksponatem i to stanowi o wyjątkowości tych placówek, powinno więc pozostać ich wyróżnikiem. W zalewie tzw. „disneylandyzacji” muzeów i przy wypełnianiu ich przestrzeni replikami i multimediami, wspomniane ekspozycje zachowały klasyczny charakter i jest on jednym z determinantów pozytywnej oceny wizerunku Muzeum. Kosztowna w budowie i utrzymaniu ekspozycja interaktywna wymaga sporych nakładów finansowych, a przy wielkości i potencjale kolekcji cieszyńskich o wiele cenniejsze w moim przekonaniu jest wykorzystanie obiektów oryginalnych.

Drugim atutem Muzeum jest zespół stosunkowo młodych pracowników merytorycznych, o wykształceniu kierunkowym, wysokim stopniu kreatywności i profesjonalizmu oraz o dużej autonomii działania m.in. w kwestii wyboru tematów wystaw, prelekcji czy projektów badawczych. Tak kreatywne i zaangażowane środowisko wymaga „demokratycznego” modelu zarządzania, taki model został przez ostatnie dwie dekady wypracowany i bardzo dobrze się sprawdza, tak w relacji z pracownikami placówki cieszyńskiej, jak i w relacjach z kierownikami oddziałów.

Zaangażowanie pracowników mam zamiar skierować na aktywności zmierzające do otwarcia Muzeum na zewnątrz: w świecie realnym – poprzez działania poza budynkiem Muzeum, m.in. w postaci gier terenowych i spacerów w przestrzeni miasta oraz prelekcji i wykładów prowadzonych w szkołach i innych placówkach kulturalnych; i w świecie wirtualnym – poprzez wykorzystanie zdigitalizowanych zbiorów w działaniach edukacyjnych i popularyzatorskich w przestrzeni internetowej oraz poprzez publikacje wirtualnych wystaw i zapisów prelekcji czy konferencji. Będę dążyć do tego, by Muzeum stało się też miejscem przyjaznym dla zwiedzających, integrującym i aktywizującym lokalną społeczność, by rozbudzało zainteresowanie lokalną historią i kulturą, by promowało dziedzictwo kulturowe Śląska Cieszyńskiego.

Muzeum Śląska Cieszyńskiego współpracuje z wieloma placówkami muzealnymi, wypożyczając obiekty do celów wystawienniczych, udostępnia wizerunki obiektów muzealnych do publikacji zewnętrznych, współpracuje na wielu polach z samorządami terytorialnymi oraz organizacjami pozarządowymi. Bardzo ważną rolą Muzeum będzie wspieranie działań polskich organizacji w Republice Czeskiej, na Zaolziu, w szczególności współpraca z Polskim Związkiem Kulturalno-Oświatowym oraz Centrum Polskim Kongresu Polaków w RC. Dotychczas koncentrowała się ona wokół udostępniania materiału ikonograficznego na potrzeby wystaw i publikacji zaolziańskich. Chcę rozszerzyć tę współpracę na wspólne wystawy i inne przedsięwzięcia oraz prezentowanie wystaw zaolziańskich w Muzeum cieszyńskim i jego oddziałach.

Działalność wystawiennicza

W Cieszynie ekspozycję stałą tworzy z powodzeniem wystawa „Na skrzyżowaniu dziejów i kultur”, która przekrojowo ukazuje historię i kulturę Śląska Cieszyńskiego od prehistorii po II wojnę światową, poświęcając sporo uwagi Księstwu Cieszyńskiemu z jego wielokulturowością i wielowyznaniowością. Chciałabym w przyszłości poszerzyć ekspozycję o obiekty dokumentujące 2. połowę XX w., konstruując scenariusz ekspozycji na bazie wcześniejszej wystawy czasowej i jej odbioru.

Poza ekspozycjami stałymi organizowane są wystawy czasowe, przy czym politykę wystaw kreują w swoich placówkach kierownicy oddziałów. W Cieszynie jest to od 4 do 10 wystaw rocznie, prezentowanych w Galerii Wystaw Czasowych i w Sali Rzymskiej. W listopadzie br. będzie to wystawa fotograficzna prezentująca architekturę modernistyczną, przygotowana w ramach grantu we współpracy z Narodowym Instytutem Architektury i Urbanistyki, w grudniu br. zaś wystawa prezentująca projekty tablic pamiątkowych przygotowane przez prof. Jana Hermę, które niedawno przekazane zostały do Muzeum przez spadkobierców rzeźbiarza, oraz wystawa upamiętniająca 40. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego w Polsce. W roku 2022 planowane są m.in. trzy wystawy rocznicowe: wystawa dotycząca egzekucji Pod Wałką w 1942 roku, wystawa upamiętniająca tragiczny lot Franciszka Żwirki i Stanisława Wigury w 1932

roku oraz wystawa jubileuszowa, jako że na rok 2022 przypada 220. rocznica założenia tego najstarszego publicznego muzeum w granicach dzisiejszej Polski oraz najstarszego funkcjonującego do dziś publicznego muzeum w tej części Europy. Scenariusz wystawy jubileuszowej niebawem powstanie, będzie najprawdopodobniej składała się z czterech części i będzie prezentowana w Cieszynie oraz w oddziałach, co zapoczątkuje politykę wspólnej promocji Muzeum w Cieszynie i jego trzech oddziałów, by przynajmniej w części zniwelować spore różnice frekwencyjne pomiędzy poszczególnymi jednostkami.

W związku z wystawą jubileuszową, odwołującą się do czasów założenia Muzeum, w ramach której zaprezentowane zostaną wszelkie zachowane obiekty z pierwszej kolekcji oraz prace uczniów Szersznikowskiego gimnazjum, Galeria Wystaw Czasowych w Cieszynie zostanie wymalowana, konieczna jest w niej wymiana oświetlenia oraz pozyskanie nowych gablot, ewentualnie renowacja przedwojennych gablot z oddziału skoczowskiego.

Działalność wydawnicza

Periodykiem wydawanym przez Muzeum Śląska Cieszyńskiego są „Cieszyńskie Studia Muzealne”, wydawane we współpracy z Muzeum Těšínska w Czeskim Cieszynie co dwa lata. Ich 8. tom ukaże się w roku 2022 i będzie zawierał przede wszystkim materiały z konferencji „Spory graniczne po Wielkiej Wojnie”, która odbyła się w Cieszynie w sierpniu br.

Jeszcze w roku 2021 ukaże się trójjęzyczne wydanie dziennika sekretarza Komisji Międzysojuszniczej, kpt. Jamesa Roya, w ramach projektu finansowanego przez Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki, we współpracy z Uniwersytetem Śląskim w Opawie.

Planowany jest na rok 2022 katalog wystawy jubileuszowej oraz kolejny tom albumu fotografii, który prezentować będzie zbiory cieszyńskiego Działu Fotografii. Dotychczas ukazały się dwa albumy fotografii Tadeusza Kopoczka oraz Henryki Tomaszczyk, cieszące się sporą popularnością. Kolejne tomy dotyczyć będą również innych epok: Cieszyn (względnie Śląsk Cieszyński) w czasach austriackich, w okresie międzywojennym czy w czasie II wojny światowej.

W ramach działań promocyjnych w ciągu najbliższych miesięcy przygotujemy folder prezentujący Muzeum Śląska Cieszyńskiego wraz z jego oddziałami w trzech wersjach językowych, ewentualnie trójjęzyczny.

Działalność naukowo-badawcza

Tematyka i zakres badań pozostaje w gestii pracowników merytorycznych, nie zamierzam ingerować w projekty badawcze, ale ich wyniki winny być sygnalizowane w postaci wykładów w ramach Spotkań Szersznikowskich. Muzeum organizuje Spotkanie Szersznikowskie w każdą ostatnią środę miesiąca, udział w wykładach jest bezpłatny, wykładowcami są przede wszystkim pracownicy Muzeum Śląska Cieszyńskiego i jego oddziałów, ewentualnie badacze zaproszeni. Wykłady są obecnie rejestrowane i prezentowane na własnym kanale YouTube Muzeum Śląska Cieszyńskiego. W październiku br. odbyło się pierwsze od wybuchu pandemii w roku 2020 spotkanie stacjonarne.

Wyjątkiem od reguły autonomii w wyborze tematów badawczych będzie wystawa jubileuszowa: kwerendy i opracowania do tej wystawy przygotowywać będą pracownicy wszystkich działów w wyznaczonym zakresie, uzgodnionym wcześniej z Radą Muzeum. Zaś po wystawie jubileuszowej rozpocznie się kilkuletni projekt badawczy, dotyczący szczegółowego opracowania historii Muzeum i jego oddziałów na planowaną za pięć lat konferencję nt. historii muzealnictwa.

Działalność edukacyjna

Cel edukacyjny – pogłębianie świadomości historycznej osób zwiedzających Muzeum, w tym mieszkańców Śląska Cieszyńskiego, w szczególności zaś młodzieży szkolnej – w regionie o szczególnie skomplikowanej historii jest kluczowy. Służy temu celowi program bezpłatnej wizyty w Muzeum, z którego dzięki dotacji Powiatu Cieszyńskiego korzystać mogą szkoły ponadpodstawowe powiatu cieszyńskiego. Kontynuacją tego programu, którą chcę wprowadzić jako zadanie priorytetowe, byłaby jeszcze jedna wizyta w Muzeum: wizyta uczniów klas maturalnych w celu uczestnictwa w lekcji muzealnej poświęconej historii polsko-czechosłowackiego konfliktu granicznego w latach 1918-20 i podziałowi Cieszyna i Śląska Cieszyńskiego w roku 1920, co zapewniłoby młodzieży minimum wiedzy na ten temat oraz przybliżyło zagadnienie genezy polskości Zaolzia (np. w ramach edukacji regionalnej). W razie potrzeby pracownicy merytoryczni będą delegowani do przeprowadzania tej lub innych lekcji muzealnych na terenie danej szkoły w postaci prezentacji multimedialnej. W przyszłości wolnej od pandemii zadaniem równie ważnym będzie goszczenie w Muzeum uczniów polskiej szkoły podstawowej i polskiego gimnazjum w Czeskim Cieszynie.

Pracownicy Muzeum wygłaszają wykłady i prelekcje poza Muzeum w ramach Uniwersytetu III Wieku i jego zaolziańskiego odpowiednika, Międzygeneracyjnego Uniwersytetu Regionalnego, ponadto również na zaproszenie kół Macierzy Ziemi Cieszyńskiej czy podczas imprez organizowanych przez Bibliotekę Miejską, Zamek Cieszyn czy Cieszyński Ośrodek Kultury „Dom Narodowy”. Będę ich wspierać w tych działaniach, wpisujących się jak najbardziej w misję Muzeum, choć poza jego siedzibą.

Celowi edukacyjnemu służy prowadzona w Muzeum do wielu lat digitalizacja zbiorów muzealnych oraz ich udostępnianie w internecie. W warunkach pandemicznych obostrzeń udało się wypracować dwie ścieżki działań: udostępnianie wizerunków obiektów muzealnych w mediach społecznościowych, cieszące się sporym zainteresowaniem i angażujące odbiorców (profil zamknięty „Ze zbiorów Muzeum Śląska Cieszyńskiego” gromadzi na FB obecnie 1045 członków; na Instagramie powstał profil „muzyczny”, łączący wykonywaną na żywo muzykę z prezentacją wybranego eksponatu w przestrzeni ekspozycyjnej) oraz wirtualną wersję Spotkań Szersznikowskich, czyli rejestrowane (również wcześniej) i dostępne bez ograniczeń co miesięczne wykłady, które zyskały w ten sposób kilkudziesięciokrotnie większą liczbę odbiorców. Ten profil działalności Muzeum niestety nadal jest zagrożony, dopiero zakup koniecznego sprzętu komputerowego w najbliższym czasie zagwarantuje pożądany poziom ochrony materiałów zgromadzonych na serwerze.

Wiosną roku 2022 chcę nawiązać z cieszyńskimi szkołami ponadpodstawowymi współpracę, w ramach której ich uczniowie uczestniczyliby najpierw w spacerze po cmentarzach żydowskich w Cieszynie, a potem wzięli czynny udział w akcji porządkowania Nowego Cmentarza w ramach lekcji historii w terenie.

Finansowanie działań muzealnych

Podstawowym źródłem finansowania Muzeum jest dotacja z budżetu Powiatu Cieszyńskiego oraz przychody z prowadzonej działalności, najmu i dzierżawy. Te źródła pokrywają przede wszystkim wynagrodzenie pracowników, bieżące utrzymanie i remonty obiektów oraz zadania i inwestycje. Zwiększeniu dochodów w tym sektorze służyć będą:

1. okresowa weryfikacja umów najmu i dzierżawy majątku Muzeum.
2. polityka wydawnicza: publikacja cieszących się powodzeniem albumowych wydawnictw fotograficznych, prezentujących własne, niezwykle bogate zbiory, pochodzące z różnych okresów historycznych.
3. opracowanie wspólnej strategii promocyjnej dla Muzeum i jego oddziałów, której celem będzie zwiększenie frekwencji we wszystkich oddziałach Muzeum, m.in. poprzez wspólny bilet do tychże czterech placówek muzealnych.
4. uatrakcyjnienie zwiedzania ekspozycji stałej w pałacu Larischów poprzez przesunięcie czasu i/lub wydłużenie otwarcia ekspozycji stałej, ustanowienie dni bez ograniczeń czasowych w zwiedzaniu ekspozycji oraz organizowanie specjalnych oprowadzań tematycznych po ekspozycji. Cel ten wiąże się z optymalizacją pracy przewodników po ekspozycji stałej oraz planowanymi zmianami organizacyjnymi w funkcjonowaniu Muzeum, przy założeniu akceptacji zmiany planu ochrony budynku. Zwiększeniu liczby zwiedzających służyć mogą dwu- lub trójjęzyczne podpisy na wystawie stałej i wystawach czasowych, z promocją dwu- lub trójjęzyczną danej wystawy w internecie.
5. organizacja płatnych spacerów tematycznych po mieście, prowadzonych przez pracowników merytorycznych.
6. przygotowanie warsztatów w ramach oferty edukacyjnej dla przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych, samodzielnych lub jako uzupełnienie tematów lekcji muzealnych.
7. pozyskiwanie funduszy ze źródeł pozabudżetowych, zewnętrznych, m.in. z projektów finansowanych z funduszy europejskich, ministerialnych, marszałkowskich i samorządowych przy realizacji projektów badawczych, konferencji czy wystaw.
8. zatrudnienie dodatkowego archeologa do wykonywania zleceń nadzorów archeologicznych w imieniu Muzeum. Jeszcze korzystniejszym rozwiązaniem byłoby zwiększenie wymiaru godzin muzealnego archeologa, tj. przejście z niepełnego (obecnie 3/4 etatu) na pełny wymiar czasu pracy, by z ramienia Muzeum mógł objąć większą ilość nadzorów w powiecie.
9. wykonywanie kwerend archiwalno-historycznych dla podmiotów zewnętrznych.
10. opracowanie wspólnej strategii promocyjnej dla Muzeum Śląska Cieszyńskiego oraz Zamku Cieszyn z Wieżą Piastowską i Muzeum Drukarstwa.

Cieszyn, 11.10.2021

